

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ • Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • www.uzas.uz • 2008-yil, 16-may • № 20 • (3952)

ИНСОН ҚАЛБИГА ЙЎЛ

“Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати Марказий кенгашининг мажлислар залида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг яқинда “Маънавият” нашриётида чоп этилган “Юксак маънавият — энгилмас куч” китобининг тақдирот маросими бўлиб ўтди. Унда сиёсатшунос олимлар, таълим-тарбия, адабиёт, санъат ва маданият соҳасининг таниқли намояндalари, республика Маънавият ва маърифат кенгаши аъзолари, жамоатчилик ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди. Маросимни Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Хайридин Султонов қисқача кириш нутқи билан очди.

Инсоният тарихининг сабоқлари кўп. Шулардан бири — ўз тарихини, ота-боболари босиб ўтган йўлни, кечаги кунини унутган миллатнинг келажаги бўлмайдиган. Яна бир сабоқ — озодлик, ҳурлик йўлидаги мақсад-муддаоларни ижобат бўлиб, мустақилликни қўлга киритганлар ҳам, бир лаҳза бўлсин, ҳушёрликни қўлдан бермаслиги, ҳамisha оғоҳ бўлиши, таълим-тарбияда маънавий бўшлиққа йўл қўймаслиги лозим бўлади. Бу тўғрида фикр юритар экан, китоб муаллифи қўйидагиларни таъкидлайди: “Биз халқимизнинг дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаслиги, фарзандларимизнинг биздан кўра кучли, билимли, доно ва, албатта, бахтли бўлиб яшashi учун бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этаётган эканмиз, бу борада маънавий тарбия масаласи, ҳеч шубҳасиз, бекиёс аҳамият касб этади. Агар биз бу масалада ҳушёрлик ва сезгирлигимизни, қатъият ва масъулиятимизни йўқотсак, бу ўта муҳим ишни ўз ҳолига, ўзибўларчиликка ташлаб қўядиган бўлсак, муқаддас қадриятларимизга йўрилган ва улاردан озилган маънавиятимиздан, тарихий хотирамиздан айрилиб, охир-оқибатда ўзимиз интилган умумбашарий тараққиёт йўлидан четга чиқиб қолишимиз мумкин.”

“Маънавият” тушунчаси ҳаётимизга истиқлолга эришганимиздан кейин кириб келди десак, муболага бўлмайди. Тўғри, бу тушунча аввал ҳам мавжуд эди. Аммо тоталитар тузум шароитида инсон маънавияти, руҳий олами, миллий-ахлоқий қадриятлар тўғрисида фикр юритиш мутлақо мумкин эмас эди. Давлатимиз раҳбарининг янги китобида маънавиятнинг маъно-моҳияти узоқ йиллик ҳаётий кузатишлар, мустақиллик йиллари тажрибалари ва бугун дунё миқёсида юз бераётган воқеа-ҳодисалар, инсон руҳий оламидаги ўзгаришлар мисолида гоё таъсирчан ва ишонarli тарзда ифода қилинган. “Маънавият — инсонни руҳан поклашиш, қалб улағишга чорлайдиган, одамнинг ички дунёси, иродасини бақувват, имон-этикоддини бутун қиладиган, виждонини уйғотадиган бекиёс куч, унинг барча қарашларининг мезонидир. Менинг назаримда, “маънавият” тушунчаси жамият ҳаётидаги гоёвий, мафурвий, маърифий, маданий, диний ва ахлоқий қарашларни ўзида ўла мужассам этади.”

ОРЗУЛАР. ОҒУШИДА

ҚУТЛУҒ ДАРГОҒ

Ўзбекистон Миллий университети кўплаб олимлар, давлат ва жамоат арбоблари ҳаётида ёрқин из қолдирган. Уларнинг илмида, амалий фаолиятида юксак марраларга эришувда алоҳида ўрин тутган. Отам — Ўзбекистон Республикаси фан арби, филология фанлари доктори, профессор Богали Қосимов Университет талбаалигидан проректорлигигача бўлган йўлни босиб ўтиб, юртимиз мустақилликка эришган, Миллий уйғонши даври Ўзбек адабиёти кафедрасига асос солди ва уни нафақат мамлакатимизда, хорижда ҳам эътироф этилган илмий марказга айланишига муносиб ҳисса қўшди.

Ўзбекистонда экологик журналистикани кўлаб-қувватлаш ва ривожлантириш, жамоатчиликнинг атроф-муҳит ва табиатдан оқилана фойдаланишга доир хабардорлигини ошириш мақсадида VII экологик журналистика миллий танлови ўтказилади.

Адиба ҚОСИМОВА, олимнинг қизи

“КИЧКИНА ОДАМЛАР” НИНГ КАТТА ТАШВИШЛАРИ

“Ватан” киностудиясининг замонавий мавзудаги “Кичкина одамлар” бадиий филми “Ота”, “Хазил”, “Кичкина одамнинг катта таниши” деб номланган учта но-велладан иборат. Эътиборли томони шундаки, бугунги ҳаётимиз, турмуш тарзимиз акс этган бу но-велларлар мустақил асардек таасирот уйғотади, уларнинг қаҳрамонлари бир-бирларининг тақдирлариغا бевосита ёки билвосита таъсир кўрсатадилар.

асар ташлашда ўзининг ҳаётий тажрибасига таянади. Узинга келсак, бўлажақ киноасар қалбимни тўлқинлантириши, юрагимни ларзага солиши, айна пайтда ҳаётий қарашларимга яқин бўлиши керак. Шу маънода кўп ёзувчиларнинг ҳикоя, қисса ва романларини ўқиб чиқдим. Айримларини “Улардан киносценарий яратса бўлармикан?” деган мақсадда қайта-қайта ўқийман тўғри келди.

Янги филм

“Кичкина одамлар”да оқибат, садоқат, меҳр каби қатор эзгу инсоний тўғуллар, олижаноб фазилатлар камбўлашганда, албатта, фоҳиша рўй бериши образларнинг тақдир орқали акс эттирилган. Айниқса, омонатга хиёнат, бойлик орттириш илҳинида энг яқин кишиларига нисбатан ҳам виждонсизлик қилиш, пул учун имонни ютишга уриниш, муҳаббатни оёқости қилиш, охир-оқибат, инсон қалби ва шурида маънавий-руҳий таназзулни келтириб чиқариши ифода этилган.

Бир неча йил мобайнида “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасида чоп этилган ҳикоялар билан нунтазан танишиб келдим ва айримларини яқин ниятда ажратиб қўйдим. Бу ҳикоялар асосида фақат қисқа метражли филмлар яратиш мумкин эди. Мақсадим эса тўлиқ метражли бадиий филмни суратга олиш. Тўплаб қўйган ҳикояларни қайта қўлга олганимда бир нарсани аниқ бўлиб қолди. Янги турли вақтда газетанда нашр этилган бу ҳикояларнинг муаллифи бир киши — ёзувчи Абдуқоҳом Йўлдош экан.

Шундан кейин менда ушбу ҳикоялар асосида тўлиқ метражли филм сценарийсини яратиш гоиси пайдо бўлди. Албатта, асарда гоёвий, стилистик ва композицион яхлитликка эришилиши керак. Имон қадар шунга ҳаракат қилдим. Асар персонажлари — оддий, ўрта табақага мансуб инсонлар. Шунинг учун филмининг умумий номи “Кичкина одамлар”. Ҳар бир кичик-кичик образ орқали бугунги ҳаётимизнинг турли ҳолатлари ва қирраларини кўрсатишга, унда учраб қолаётган айрим муаммоларни ҳал қилишга қаратилган савий-ҳаракатларимизни ифода қилишга уриндик.

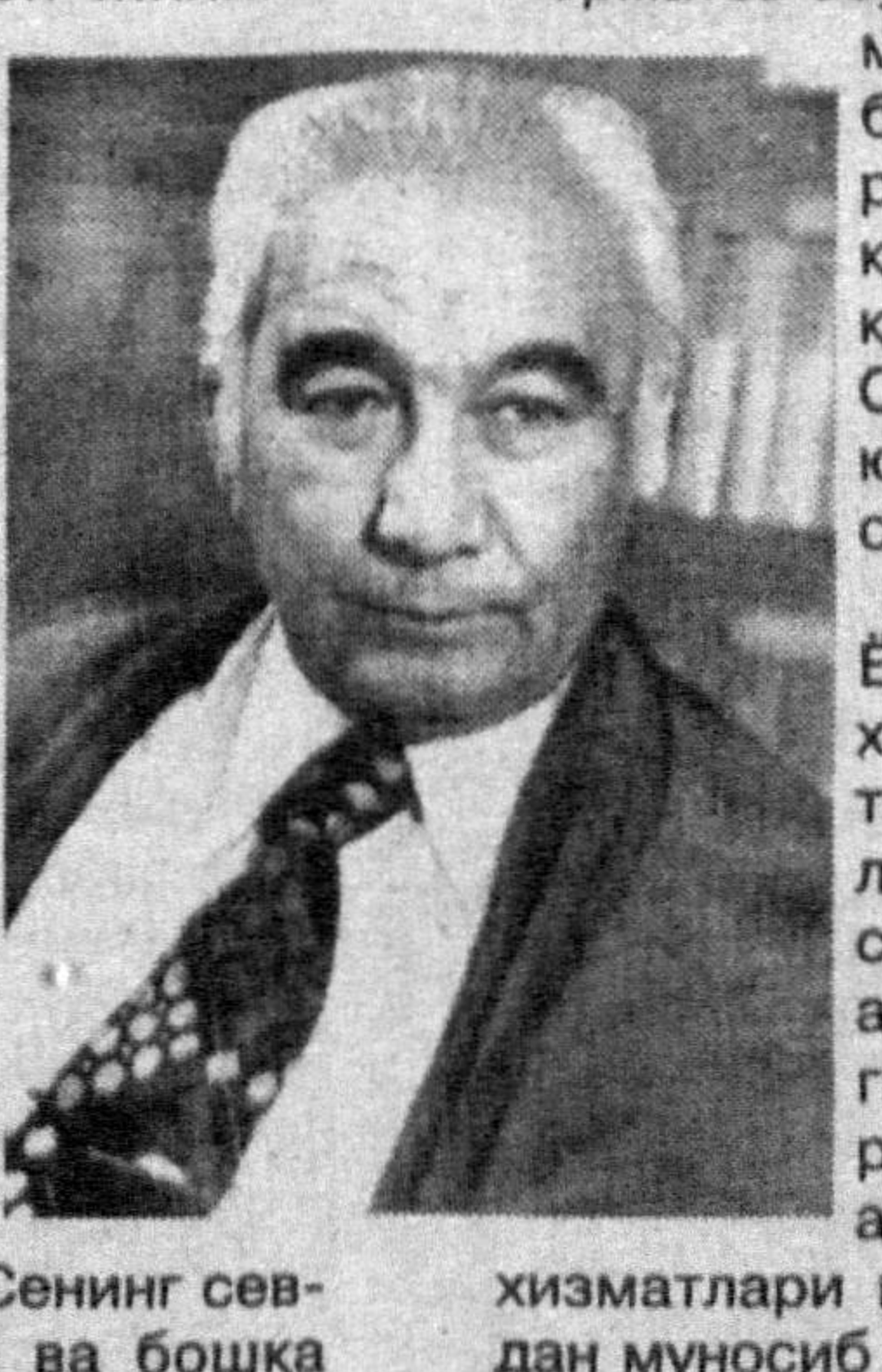
Таълим-тарбия иши ҳар бир халқ, мамлакат ҳаётининг энг муҳим масалаларидан. Жаҳон илм-фанига ўнлаб даҳоларни етказган қўча Туркистон ўз замонида ўкув тизимининг ҳам беэриқ тизимини яратган эди. Бе-руний, Улуғбекларни тарбиялаган мактаб-мадрасалар бунга далил. Европа илм-фан бешиги вазифасини бажарган университетлар дастлаб Андалузияда ислом мадрасаларига тақлидан майдонга келганлиги мутахассисларга маълум.

Ташкилотларнинг бундан маълум бўлиши керакдур”, — деб ёзди Махмудхўжа Беҳбудий 1914 йилда. Ва бу орзу 1918 йилда амалга ошди.

Давоми иккинчи бетда.

“МЕН ТИРИКМАН, ТО ОДАМДА СЎЗИМ БОР...”

Замондошлари қалбига ўчмас хотира, ёрқин из қолдириб яшаган улғу адиб Шўхрат домла (Ғуллом Алимов) ҳаёт бўлганида бугун умрининг тўқсонинчи баҳорини қарши олган бўлур эди. Шу муносабат билан Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетиде адабий-маърифий хотира кеңаси бўлиб ўтди.

Таниқли ёзувчи ва шоирлар, атоқли адабиётшунос олимлар, оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳамда ноширлар, талабалар ва иждоқор зиёлилар иштирок этган тадбири Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон уюшмаси раиси Абдулла Орипов очиб, Шўхрат ака деганда миллатпарвар адиб ва бус-бутун мард инсон сиймоси кўз олдимизга келади, деди. Устозимиз шўрлар даридада халқимиз бошига тушган барча қийинчиликларни бир шавҳ сифатида ўз бошиндан ке-чирди. Ҳеч қачон зарарча олиши билдирмади, дардларини ичига ютиб бўлса ҳам адабиётимизга беэминнат хизмат қилди. Бу жафокаш ва қурашчан адиб “Шинелли йиллар”, “Олтин зангалмас”, “Жаннат қидирганлар” каби романлари, “Кавказ дафтари”, “Сенинг севгин” каби шөрий туркумлари, пьесалари ва бошқа асарлари билан миллатга ва халққа хизмат қилишининг гўзал намуналарини яратиб кетди. Фафур Ғуллом, Ойбек, Абдулла Қаҳор каби буюк устозларимиз умрининг сўнгги йиллари Шўхрат домлага ишониб, суняйиб яшадилар ва ўз васиятларини ҳам унга ишониб айтдилар. УМУ ректори, профессор Фафурхон Мухаммедов Миллий университетимизнинг 90 йиллиги арафасида улғу шоир ва адиб Шўхрат таваллудининг тўқсон йиллиги муносабати билан бу қутлуғ даргоҳга таширф бурган адабиётимиз намояндalарини қизгин қўлади. Ўзбекистон адабий мероси бугун адабиёт илмининг урғанабтган талабаларимиз учун унутилмас сабоқдир, деди. Миллий университет профессори Умарали Норматов ёзувчи Шўхратнинг ҳаёт ва иждоқ йўли ҳақидаги маърузасида ҳақиқатни рўёбга чиқариш осон бўлмаган даврларда ёзувчи халқимиз эъти-роми ва эътирофини ихзор этиш нечоғли қийин кеңан даврларни эсга олди. Бундан кўра йил бурун Шўхрат домла билан Изаат Султон, Абдулла Ориповлар ҳамроҳлигида юртимиз вилоятларига қилинган ҳажжонли сафар таасуротлари ҳақида сўзлаб берди. Ўзбекистон халқ ёзувчилари Одиб Ёқубов, Пиримқул Қодиров, Ўзбекистон халқ шоирлари Шўхрулло, Ойдин Ҳожиёва, таниқли олим Шобот Ҳўжаев ва бошқа адиблар ёзувчи Шўхратнинг иждоқор ва чин инсон сифатидаги фазилатлари, дўстларига, айниқса ёш иждоқорларга гамхўрлиги, уларга кўрсатган ҳимматлари ҳақида катта эҳти-ром билан сўз айтдилар. Миллатпарвар адибнинг адабиётимиз равнақи йўлидаги қизил йилларидаги ҳақиқатларни таъкидлади. Адибнинг ўғли Хондамир Алимов Шўхрат домла оиласи аъзолари номидан хотира кеңасида билдирилган эҳтиром учун ўз миннатдорлигини ихзор этди. Тадбирда шоир ва ёзувчи Шўхратнинг гўзал шөёрлари янгради, ҳушвоёз хонанда Хожикбар Ҳамидов иж-росидаги куй-қўшиқлар ҳам хотира кеңаси файзига файз қўшди. Ўзбекистоннинг эзгу хотираси билан боғлиқ иждоқ мулоқот бир пиёла чой устидаги гурунгда ҳам давом этади.

Давоми иккинчи бетда.

ЭКОЖУРНАЛИСТИКА МИЛЛИЙ ТАНЛОВИ

аммоларига бағишлаб чоп этилган (эфирга узатилган) экологик мавзуга оид ишларнинг муаллифлари иштирок этади.

Танловда иштирок этиш учун Ташкилий қўмига томонидан тасдиқланган шаклга бинавоён бюртура тўдирилиши, бюртура ва танловга тақдим этилган ишлар шу йил 30 ноябрга қадар танлов ташкилий қўмитасига юборилиши лозим.

Танлов иштирокчилари ахборот материалларини олиш ва миллий танловнинг барча тадбирларида иштирок этиш имкониятига эга бўладилар. Танлов голиблари ва совриндорлари Ўзбекистон номидан экологик журналистика халқаро танловларида иштирок этишга тавсия этиладилар. Танловга ўзбек, қорақалпоқ ва рус тилидаги иждоқ ишлар қабул қилинади. Бошқа танловларда иштирок этиш 7-экологик журналистика миллий танловида иштирок этишга монелик қилмайди. Танлов ташкилий қўмитаси иш нусхаларини кўргазмалар, фестиваллар ва илмий мақсадларда намойиш қилиш ҳуқуқига эга. Иждоқ ишлар, мақола ва теле-радио материаллар босма кўринишга эга бўлиши лозим. Иждоқ ишлар танловга бевосита босма кўринишда (босма ОАВ учун), электрон ташувчида ва босма кўринишда (электрон ОАВ учун) етказилиши лозим. Шунингдек, иждоқ ишларни почта ва электрон почта орқали ҳам юбориш мумкин.

2008 йилги экожурналистика миллий танлови натижалари шу йил 25 декабрдан кечиктирмай эълон қилинади.

Миллий танловда иштирок этиш учун бюртурма-лар Ўзбекистон ННТ экофорумига, 100017, Тошкент шаҳри, Марказ-6, 118/1 манзилига юборилади, электрон почта: ecologos@sarkor.uz.

Фестивал номинациялари:

1. Телевидение: видеофилм; муаллифлик дастури; янгилик лавҳаси.
2. Радио: муаллифлик дастури; репортаж, янгилик лавҳаси.
3. Матбуот (шу жумладан, интернет-нашр): мақола; муайян муаммога бағишланган мақолалар турку-ми.
4. Фото: фоторепортаж.
5. Энг яхши экологик нашр: китоб, тўплам, плакат.

Маълумот учун тел./факс: 234-93-95, e-mail: ecologos@sarkor.uz.

Ташкилий қўмига.

БИДИРИШ 2008 йил 20 май сешанба куни соат 14.00 да Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси қошидаги ёш иждоқорларнинг «Умид» тўрагагининг навбатдаги машғулоти бўлади. Машғулотта ёш шоирлар, носирлар, драматурглар, адабиётшунослар, санъатшунос олимлар тақдир этилади.

Манзил: Ўзбекистон кўчаси, 16-А уй, 6-қават. Тел: 227-08-30.

“АСАКАБАНК”: ишонч, унум, даромад!

“ҒАЛЛАБАНК”: сиздан ҳаракат, биздан баракам!

СУРАТДА: филмдан лавҳа.

